

PISA-2018: УКРАЇНА В ЦЕНТРІ УВАГИ

6

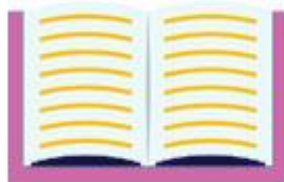
Батьківська підтримка,
або що батьки можуть
зробити, щоб дитина
досягла успіху

ЖОВТЕНЬ 2020

- Наскільки емоційна підтримка батьків важлива для учнів?
- Чи сприяє успішності учнів активна участь батьків у шкільному житті?

Наскільки емоційна підтримка з боку батьків важлива для учнів¹ у навчанні? Чи сприяють кращі соціально-економічні передумови більшій підтримці батьками своїх дітей у навчанні? До яких шкільних справ частіше долучаються батьки? Як залученість батьків до життя закладу освіти впливає на успішність учнів?

ДАНІ PISA-2018:

- 88 % українських 15-річних підлітків отримують від своїх батьків емоційну підтримку в навчанні.
- Українські дівчата частіше, ніж хлопці, повідомляють про те, що батьки їх підтримують емоційно в навчанні.
- 15-річних учнів, які мають вищий рівень соціально-економічного статусу, частіше, ніж їхніх менш забезпечених однолітків, батьки емоційно підтримують у навчанні.
- Емоційну підтримку в навчанні від своїх батьків частіше отримують в Україні ті учні, які навчаються в ліцеях, гімназіях і спеціалізованих школах, а також у міських закладах освіти.
- Ті учні, яких батьки в навчанні емоційно підтримують дужче, більш мотивовані, цілеспрямовані й самоефективні та мають вищу успішність у читанні.
- За повідомленнями керівників закладів освіти, близько 30 % батьків беруть участь на волонтерських засадах у роботах, які потребують фізичної сили, та в інших заходах у закладах освіти, близько 25 % – залучені до роботи органів шкільного самоврядування і близько 56 % – обговорюють успіхи своїх дітей з власної ініціативи чи з ініціативи вчителя, хоча активна участь батьків у різних шкільних заходах не надає вагомих переваг учням.

¹ У дослідженні PISA в Україні беруть участь 15-річні здобувачі освіти різних типів закладів освіти – як загальноосвітніх шкіл, навчально-виховних комплексів, ліцеїв, гімназій, колегіумів, так і закладів професійної (професійно-технічної) освіти та закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації. У матеріалі всіх здобувачів узагальнено позначено «учні», а заклади освіти в узагальненому значенні – «школи».

БАТЬКІВСЬКА ПІДТРИМКА ТА УСПІШНІСТЬ УЧНІВ: ЩО ДОСЛІДЖУЄМО?

ЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА БАТЬКАМИ СВОЇХ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ СПРИЯЄ УСПІШНОСТІ

PISA особливу увагу приділяє питанню емоційної підтримки батьками своїх дітей у навчанні. Для цього учнів в анкеті запитують, чи підтримують батьки їхні зусилля й досягнення в навчанні, чи допомагають долати труднощі та чи заохочують бути впевненими в собі. Як свідчать результати, добрі взаємини в родині допомагають підліткам краще почувати себе в закладі освіти, впливають на їхній настрій і рівень успішності. Так, у частині II міжнародного звіту PISA² показано, що емоційна підтримка з боку батьків збільшує показники навчальної цілеспрямованості й мотивованості. Учням вдається краще ставити перед собою навчальні цілі й досягати їх, коли батьки підтримують їхні зусилля та допомагають їм долати труднощі в школі. Це своєю чергою сприяє досягненню кращих результатів у навчанні. Важливим є те, що належна батьківська підтримка суттєво впливає на успішність учнів у всіх предметних галузях PISA (читання, математика, природничо-наукові дисципліни).

АКТИВНА УЧАСТЬ БАТЬКІВ У ЖИТТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ МОЖЕ НЕ НАДАВАТИ ВАГОМОЇ ПЕРЕВАГИ ДІТЯМ У НАВЧАННІ

Одним з аспектів, що досліджують у PISA і який стосується батьківської підтримки, є аналіз залученості батьків до процесу навчання дитини та до заходів у закладах освіти. Учителі та керівництво закладів освіти часто розраховують на те, що батьки допоможуть їм створити позитивне освітнє середовище. Партнерство сім'ї та закладів освіти може виявлятися в різному. Так, обговорення батьками зі своєю дитиною навчальних питань, допомога їй у виконанні домашніх завдань, контроль її успішності – це форми підтримки батьками дітей удома, а спілкування батьків з учителями та керівництвом закладу освіти, участь батьків у шкільних заходах і в прийнятті рішень щодо різних управлінських питань – це деякі з форм батьківської участі в освітньому процесі в межах закладу освіти. Якщо перший з означених виявів партнерства не був предметом дослідження в Україні й більшості країн-учасниць PISA-2018, то другому – приділили в цьому циклі окрему увагу. Це пов'язано з тим, що цілком вірогідним для дослідників видавалося припущення, що участь у різних заходах закладу освіти дає батькам можливість отримувати інформацію з перших рук про освітнє середовище, орієнтуватися в питаннях освіти, демонструвати своїй дитині, що освіта важлива, а отже, у такий спосіб впливати на поведінку дитини та її навчальну успішність. Але, як показано в частині III міжнародного звіту PISA³, участь батьків у житті закладу освіти насправді доволі скромно пов'язана з результатами учнів, а високий рівень активності батьків у деяких шкільних заходах, таких як волонтерство, де потрібна фізична сила, чи якихось інших, швидше може бути свідченням браку шкільних ресурсів, а не дійсно ефективного партнерства.

² OECD (2019), PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b5fd1b8f-en>.

³ OECD (2019), PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/acd78851-en>.

НА ОСНОВІ ЧОГО РОБИМО ВИСНОВКИ?

ПИТАННЯ АНКЕТИ, ВІДПОВІДІ НА ЯКІ ВИКОРИСТАНО ДЛЯ АНАЛІЗУ

Питання ST123 з анкети учня / студента

Q71 Розмірковуючи про поточний навчальний рік, наскільки Ви погоджуєтеся або не погоджуєтеся з таким?

ST123 (Будь ласка, оберіть одну відповідь у кожному рядку.)

	Цілком не пого- джуюся	Не пого- джуюся	Пого- джуюся	Цілком пого- джуюся
ST123Q02NA Мої батьки підтримують мої зусилля й прагнення в навчанні	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
ST123Q03NA Мої батьки підтримують мене, коли в мене виникають труднощі в навчальному закладі	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04
ST123Q04NA Мої батьки заохочують мене бути впевненим/ою	☐ 01	☐ 02	☐ 03	☐ 04

Питання SC064 з анкети для закладів освіти

Q30 Скільки батьків / опікунів / піклувальників учнів / студентів (укажіть відсоток) за останній навчальний рік узяли участь у вказаних нижче заходах, пов'язаних із навчальним закладом?

SC064 (Будь ласка, укажіть відсоток у кожному рядку. Якщо у певному заході батьки / опікуни / піклувальники участі не брали, поставте «0» (нуль). Поставте «100» (сто), якщо всі батьки / опікуни / піклувальники брали участь у якомусь із заходів.)

SC064Q01TA	Обговорювали успіхи своїх дітей з учителем / викладачем із власної ініціативи	_____ % 01
SC064Q02TA	Обговорювали успіхи своїх дітей з ініціативи когось з учителів / викладачів, які навчають цих дітей	_____ % 01
SC064Q03TA	Брали участь у роботі органу управління навчального закладу (наприклад, батьківського комітету, ради навчального закладу)	_____ % 01
SC064Q04NA	На волонтерських засадах брали участь у роботах, що потребували фізичної сили, чи в інших заходах навчального закладу (наприклад, ремонт будівлі навчального закладу, столярні роботи, допомога в саду чи на подвір'ї навчального закладу, допомога в підготовці вистави, участь у спортивних заходах, поїздках)	_____ % 01

ІНДЕКС І ПИТАННЯ, НА ОСНОВІ ЯКИХ ПРОВЕДЕНО ПОРІВНЯННЯ

Для характеристики рівнів емоційної підтримки батьками учнів у навчанні та порівняння цих даних в Україні з даними референтних країн* було використано один індекс і частотний розподіл відповідей на одне питання з анкети для закладу освіти.

Індекс емоційної підтримки батьками учнів у навчанні

На основі відповідей учнів на питання ST123 було побудовано індекс емоційної підтримки батьками учнів у навчанні (EMOSUPS).

EMOSUPS-індекс: позитивні значення цього індексу означають, що батьки більше підтримують своїх дітей у навчанні емоційно, ніж у середньому по країнах ОЕСР.

За відповідями на запитання SC064 індекси не розраховувалися. Відповіді на це запитання безпосередньо використано в процесі аналізу.

* Референтні країни — це країни, освітні характеристики й результати успішності 15-річних учнів яких узято для порівняння з аналогічними параметрами України. Відбір країн було проведено на підставі врахування подібності соціально-економічного становища цих країн із соціально-економічним становищем нашої країни або з огляду на їхню культурну чи історичну близькість до України.

До переліку референтних країн увійшли: Білорусь, Грузія, Естонія, Молдова, Польща, Угорщина та Словачька Республіка. Серед них Естонія та Польща за результатами PISA-2018 мають найвищі результати із читання, математики й природничо-наукових дисциплін, а Грузія та Молдова – найнижчі. Різниця результатів із читання та природничо-наукових дисциплін між Україною, Білоруссю, Угорщиною та Словачькою Республікою не є статистично значущою, але в математиці українські учні менш успішні, ніж учні цих країн.

ПОКАЗНИКИ ЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКАМИ УЧНІВ У НАВЧАННІ З АКАДЕМІЧНОЮ УСПІШНІСТЮ ОСТАННІХ

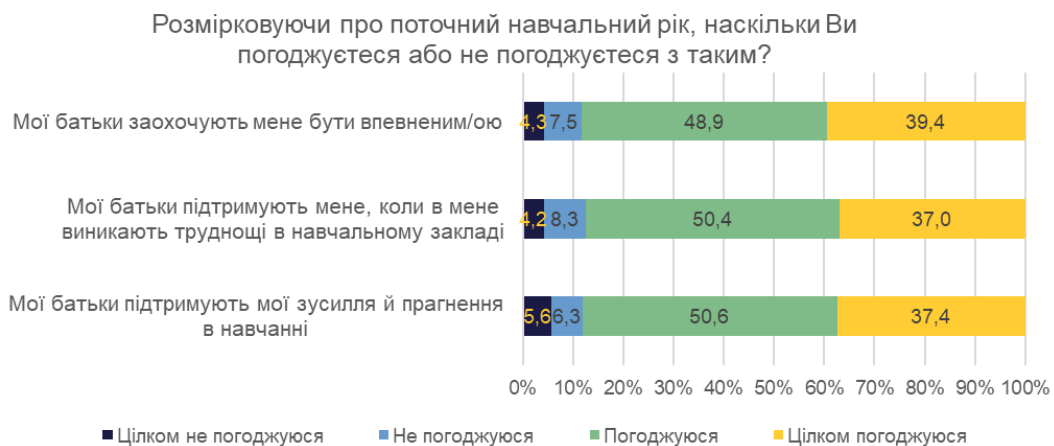
Для визначення впливу емоційної підтримки батьками учнів у навчанні на результати успішності в читанні за результатами PISA-2018 на основі індексу EMOSUPS було побудовано показник EMOSUPS01.

EMOSUPS01-показник: значення цього показника дорівнюють 0 і 1, що відповідають групам учнів, які цілком не погоджуються та не погоджуються із твердженнями запитання ST123 чи, відповідно, погоджуються та цілком погоджуються з ними. Оцінкою порогу класифікації для цього показника є значення -1,2 відповідно до статистичних розподілів відповідей учнів на запитання, які об'єднані в індекс EMOSUPS.

ЧИ ПІДТРИМУЮТЬ ЕМОЦІЙНО БАТЬКИ СВОЇХ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ ТА НАСКІЛЬКИ ЧАСТО БАТЬКИ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ШКІЛЬНИХ ЗАХОДАХ?

БІЛЬШІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ ПОВІДОМИЛИ ПРО ТЕ, ЩО ЇХНІ БАТЬКИ ПІДТРИМУЮТЬ ЇХ У НАВЧАННІ

У середньому 88 % українських 15-річних підлітків погоджуються та цілком погоджуються з тим, що їхні батьки емоційно підтримують їх у навчанні: заохочують їх бути впевненими, підтримують їхні зусилля й прагнення в навчанні, зокрема й у складних ситуаціях.

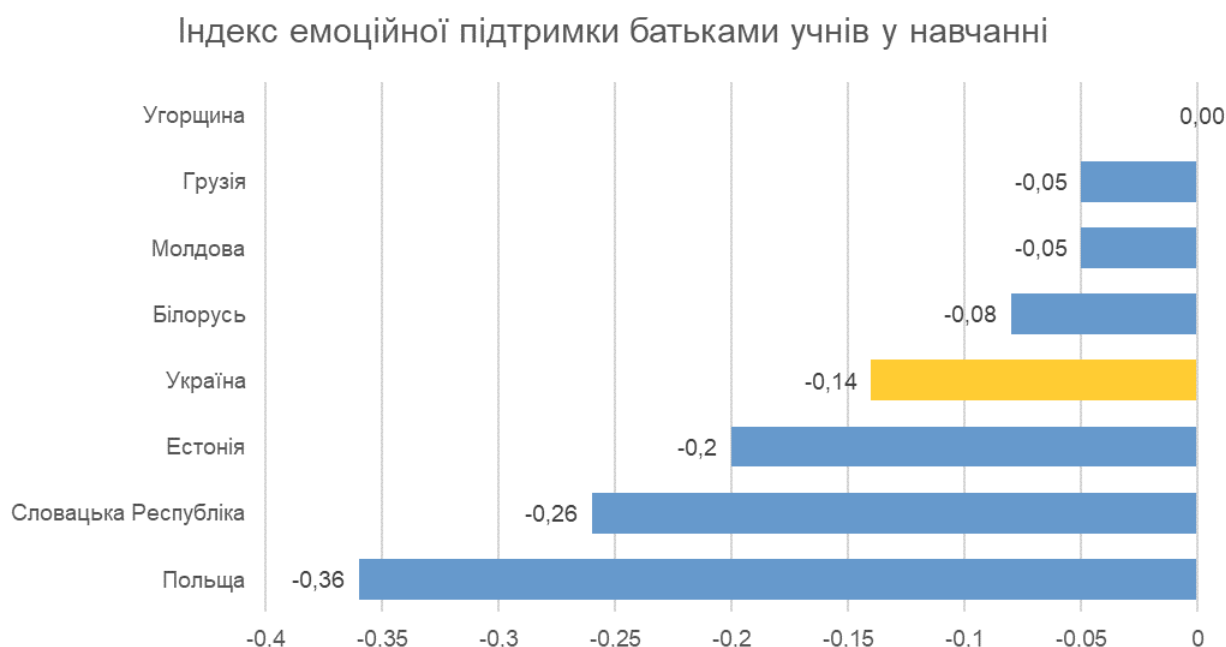
Близько 32 % керівників вітчизняних закладів освіти повідомили про те, що батьки їхніх учнів на волонтерських засадах брали участь у роботах, які організовував заклад освіти, де була потрібна фізична сила; 24 % – що долучалися до роботи самоврядних органів у закладі освіти; 55 % – що обговорювали успіхи своїх дітей з ініціативи вчителів, а 57 % – з власної ініціативи.

ЯК ПІДТРИМУЮТЬ СВОЇХ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ БАТЬКИ В РІЗНИХ КРАЇНАХ І НАСКІЛЬКИ АКТИВНУ УЧАСТЬ ВОНИ БЕРУТЬ У ШКІЛЬНИХ ЗАХОДАХ?

БАТЬКИ В УКРАЇНІ ПІДТРИМУЮТЬ СВОЇХ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ МЕНШЕ, НІЖ У СЕРЕДНЬОМУ СВОЇХ ДІТЕЙ ПІДТРИМУЮТЬ БАТЬКИ З КРАЇН ОЕСР ТА БІЛЬШОСТИ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН

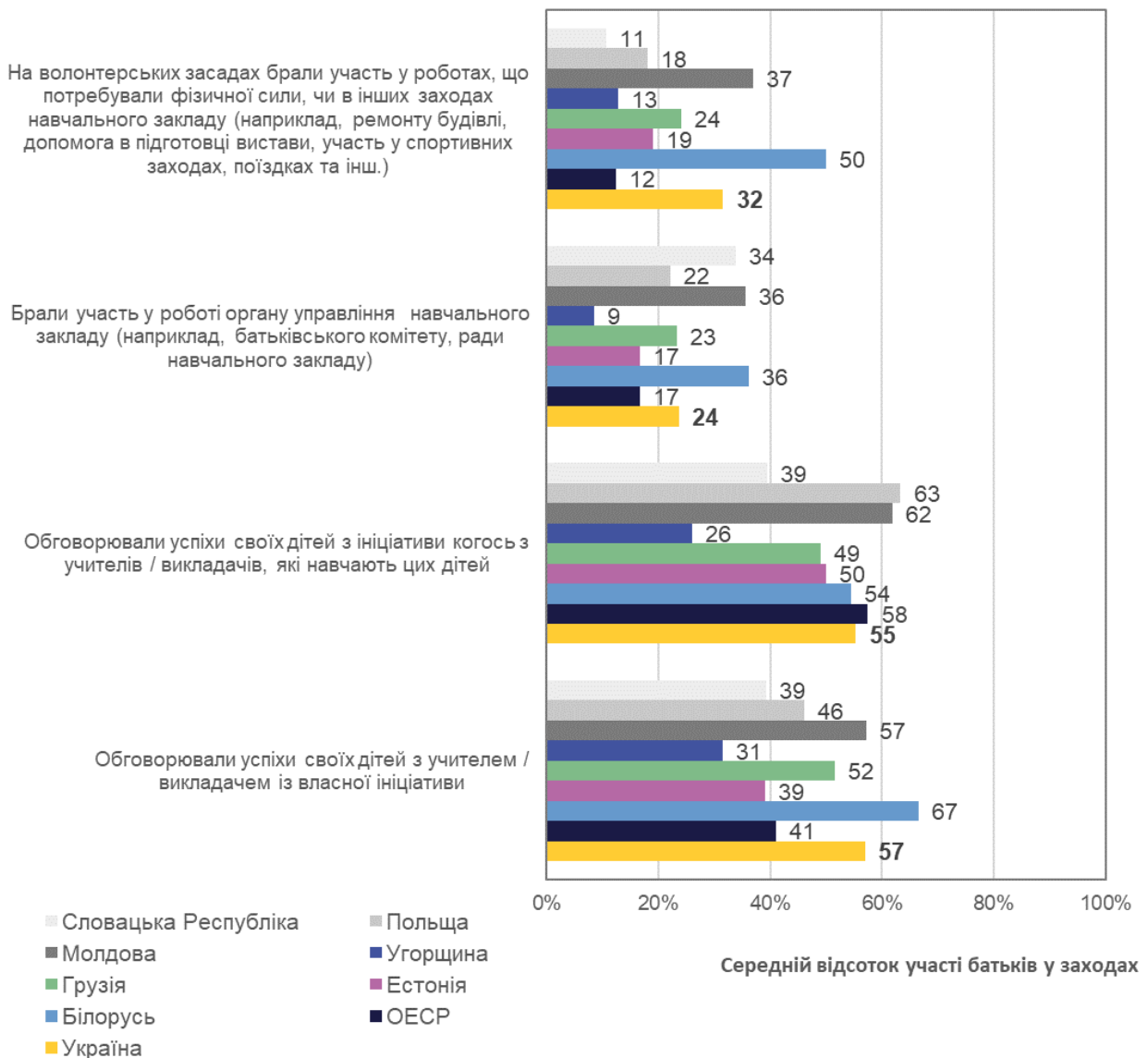
Значення індексу емоційної підтримки батьками своїх дітей-учнів в Україні менше, ніж в Угорщині, Грузії, Молдові, Білорусі та в середньому по країнах ОЕСР, але більше, ніж у Словацькій Республіці, Естонії та Польщі.*

** Варто пам'ятати, що інтерпретація даних PISA-2018 щодо емоційної підтримки батьками своїх дітей у навчанні, як власне, і інших показників, що стосуються відповідей учнів про їхні відчуття, та погодження відповідних даних із тими чи тими фактами, що стосуються закладу освіти чи процесу навчання, потребують особливої обережності. Попри ретельне дотримання всіх процедур розроблення, перекладу, адаптації та відбору питань, уключених до анкет, та аналізу відповідей учнів і керівників закладів освіти, гарантувати абсолютну порівнюваність даних на міжнародному рівні неможливо.*

Якщо аналізувати повідомлення керівників закладів освіти в Україні та інших країнах, то вимальовується така картина. Батьки українських учнів набагато частіше (32 %), ніж у середньому батьки учнів у країнах ОЕСР (12 %), беруть участь у роботах, організованих закладом освіти, що потребують фізичної сили, чи в інших заходах закладу освіти. Частіше батьки беруть участь у шкільних заходах лише в Білорусі (50 %) та Молдові (37 %). Батьки учнів у Білорусі (36 %), Молдові (36 %) та Словацькій Республіці (34 %) частіше, ніж батьки українських учнів (24 %), беруть у часті у роботі самоврядних органів у закладі освіти, і ці показники вищі, ніж у середньому по країнах ОЕСР (17 %). Але в Україні й референтних країнах (окрім Угорщини та Словацької Республіки) батьки приблизно однаково часто (у середньому у 50 % випадків) обговорюють успіхи свої дітей з ініціативи вчителя. З ініціативи ж самих батьків обговорюються успіхи учнів у середньому у 55 % випадків в Україні, Грузії та Молдові, частіше – в Білорусі (67 %), а рідше – у країнах ОЕСР (41 %), Польщі (46 %), Естонії й Словацькій Республіці (39 %) та Угорщині (31 %).

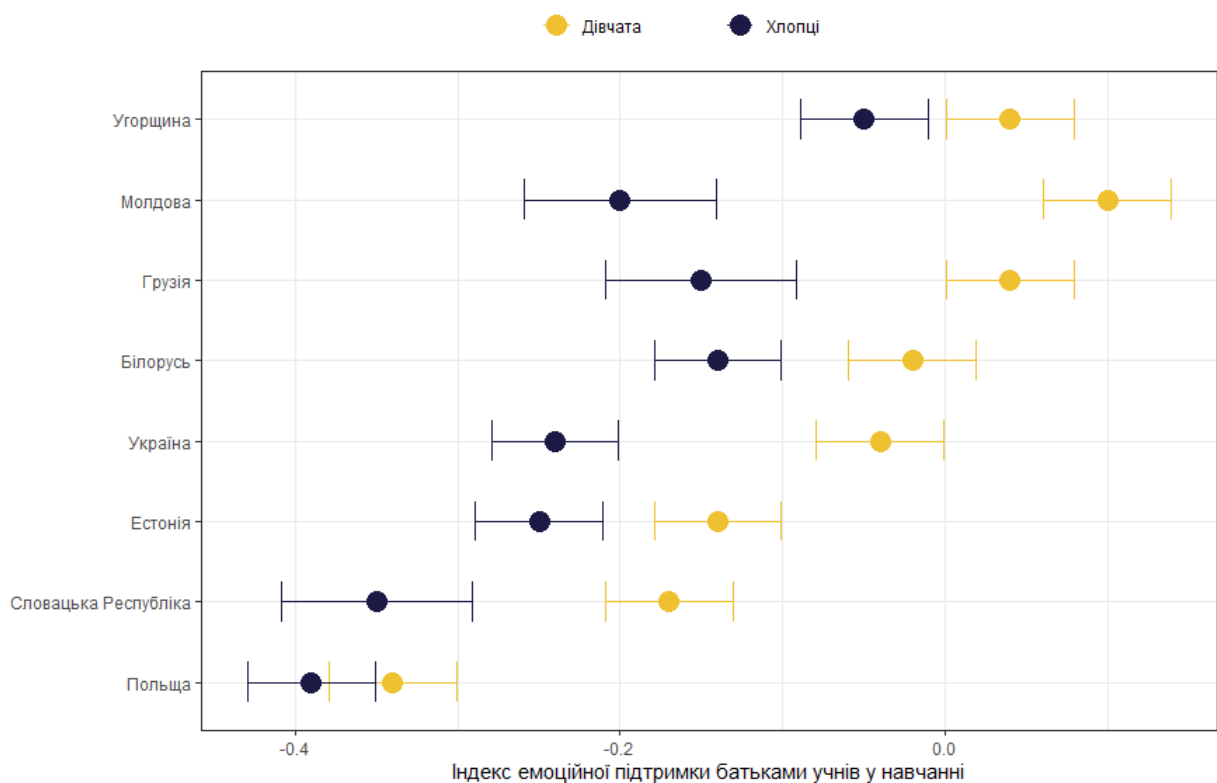
Скільки батьків / опікунів / піклувальників учнів / студентів (укажіть відсоток)
за останній навчальний рік узяли участь у вказаних нижче заходах,
пов'язаних із навчальним закладом?

ЧИ ЗАЛЕЖИТЬ РІВЕНЬ БАТЬКІВСЬКОЇ ЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ В НАВЧАННІ ВІД СТАТІ ДІТЕЙ?

ДІВЧАТА ІСТОТНО ЧАСТІШЕ, НІЖ ХЛОПЦІ, ПОВІДОМЛЯЮТЬ ПРО ТЕ, ЩО БАТЬКИ ПІДТРИМУЮТЬ ЇХ ЕМОЦІЙНО В НАВЧАННІ

Як в Україні, так і в референтних країнах (окрім Польщі) дівчата істотно частіше погоджуються з тим, що їхні батьки емоційно підтримують їх у навчанні. У Польщі різниця в показниках підтримки батьками дівчат і хлопців статистично неістотна, натомість у Молдові вона є доволі суттєвою: становить у середньому 0,3 бала індексу⁴.

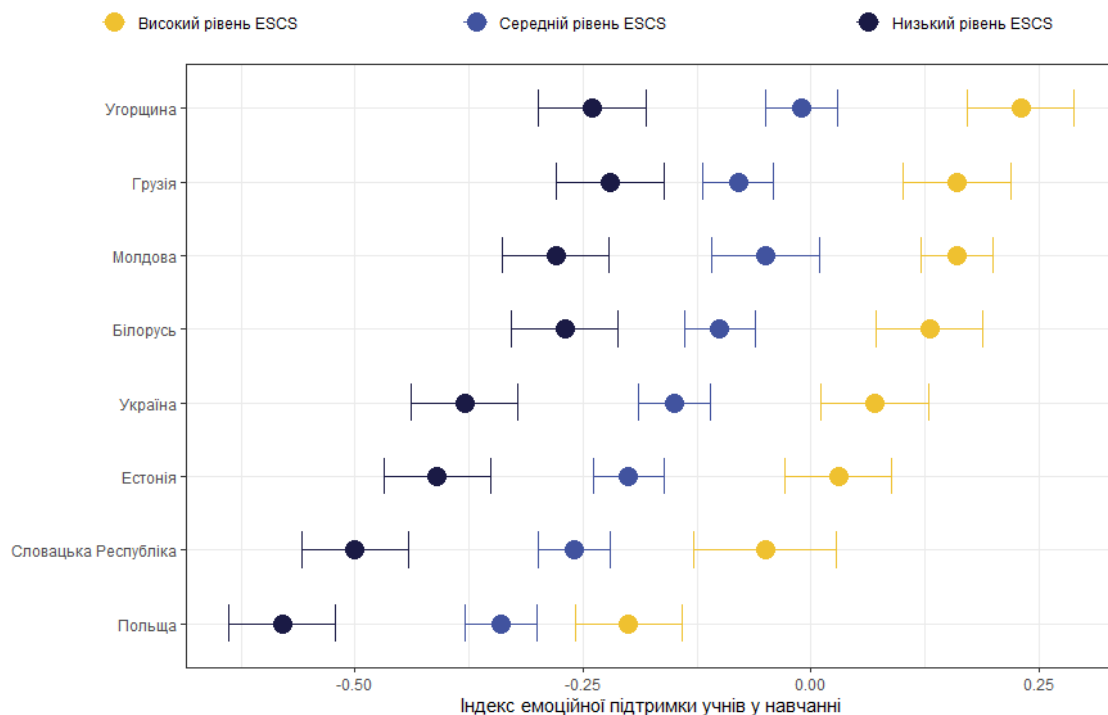

⁴На рисунку показано середні значення індексів емоційної підтримки батьками учнів відповідно до відповідей хлопців і дівчат в Україні та референтних країнах (із довірчим інтервалом).

ЧИ ПОВ'ЯЗАНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАТУС УЧНІВ ІЗ БАТЬКІВСЬКОЮ ПІДТРИМКОЮ?

ЯК В УКРАЇНІ, ТАК І В УСІХ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ СПІЛЬНА ТЕНДЕНЦІЯ: ЩО ВИЩИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАТУС УЧНІВ, ТО ПОТУЖНІША ЇХ ЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА В НАВЧАННІ З БОКУ БАТЬКІВ

Українські 15-річні підлітки з більш високим соціально-економічним статусом (ESCS)*, як і учні з аналогічним статусом з інших країн, частіше, ніж їхні однолітки із середнім і низьким рівнями соціально-економічного статусу, отримують кращу емоційну підтримку від батьків у навчанні. Ця різниця в усіх референтних країнах є статистично істотною⁵.

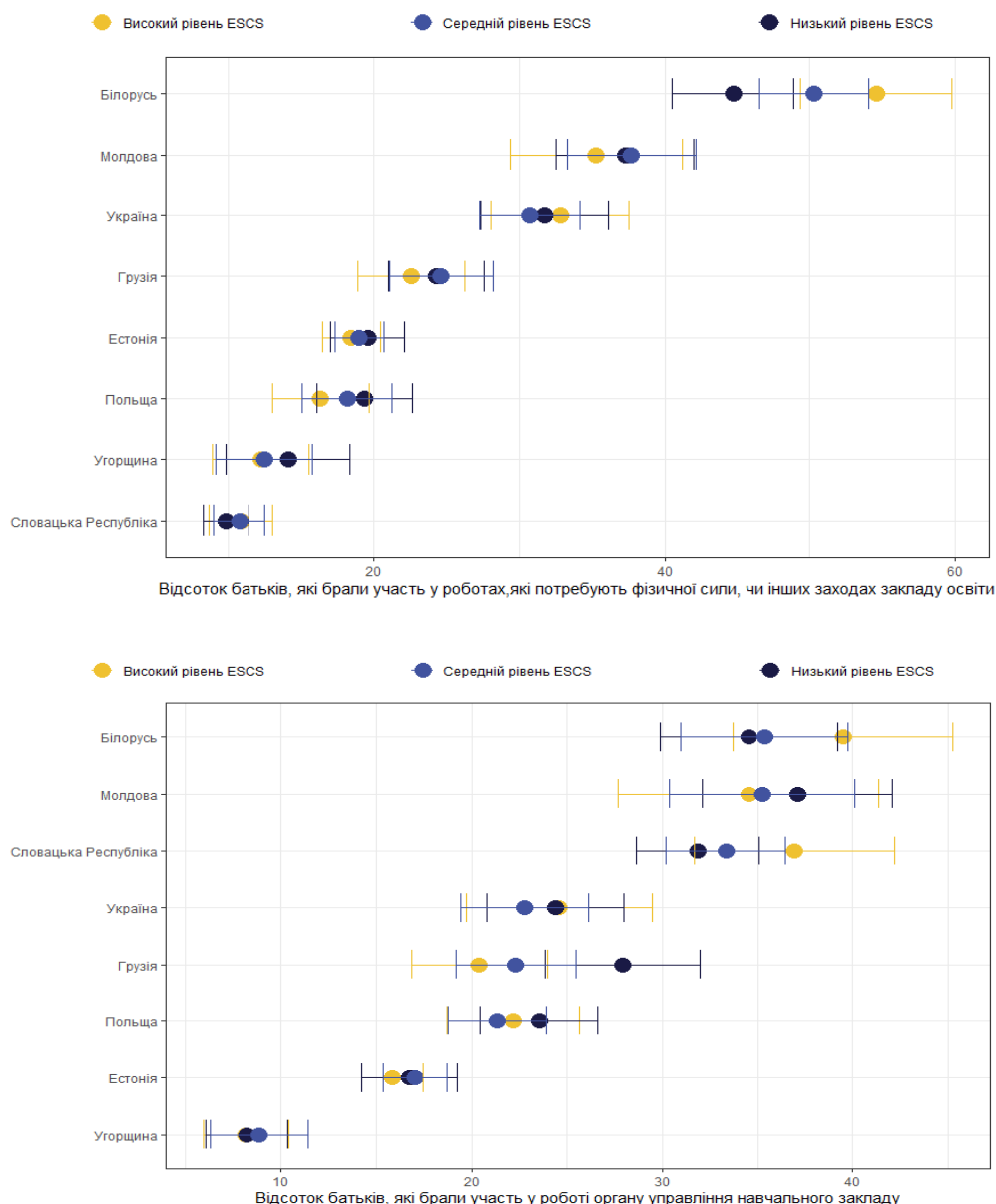

* PISA оцінює соціально-економічний статус учня, використовуючи PISA-індекс економічного, соціального та культурного статусу (ESCS), що розраховується на основі кількох змінних, пов'язаних із походженням учня, серед яких: освіта й робота батьків учня; наявність в учня вдома певного майна, яке свідчить про матеріальний добробут родини, книг і певних інших навчальних ресурсів. PISA-індекс економічного, соціального та культурного статусу — це загальний бал, обрахований на основі цих показників. Він обраховується таким чином, щоб його значення можна було порівнювати на міжнародному рівні.

⁵ На рисунку показано середні значення індексів емоційної підтримки батьками учнів у навчанні залежно від відповідей учнів в Україні та референтних країнах згідно із соціально-економічним статусом цих учнів (із довірчим інтервалом). Рівні індексів соціально-економічного статусу для кожної країни розраховано окремо.

СТАТИСТИЧНО ІСТОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СТАТУСОМ УЧНІВ ТА УЧАСТЮ ЇХНІХ БАТЬКІВ У РІЗНИХ ЗАХОДАХ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ НЕ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ

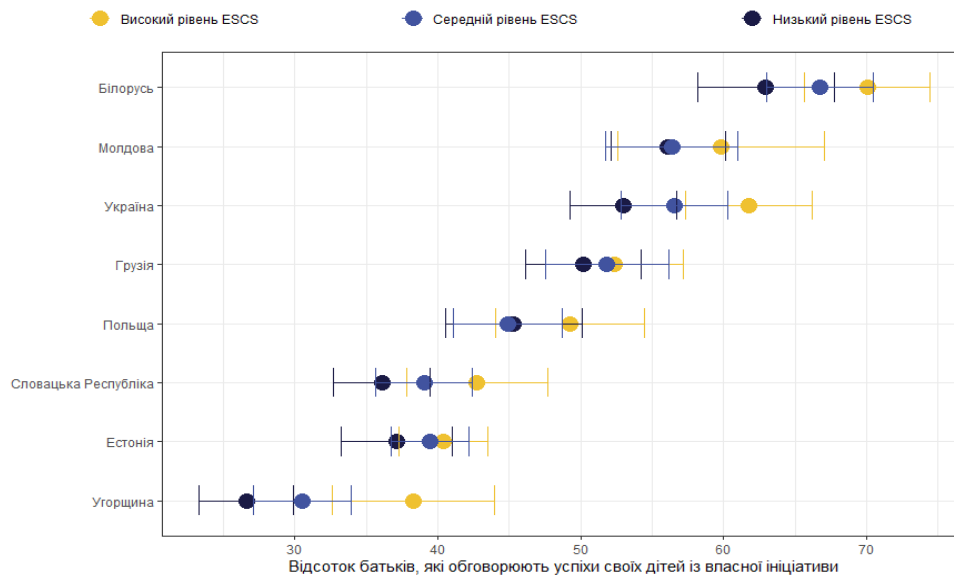
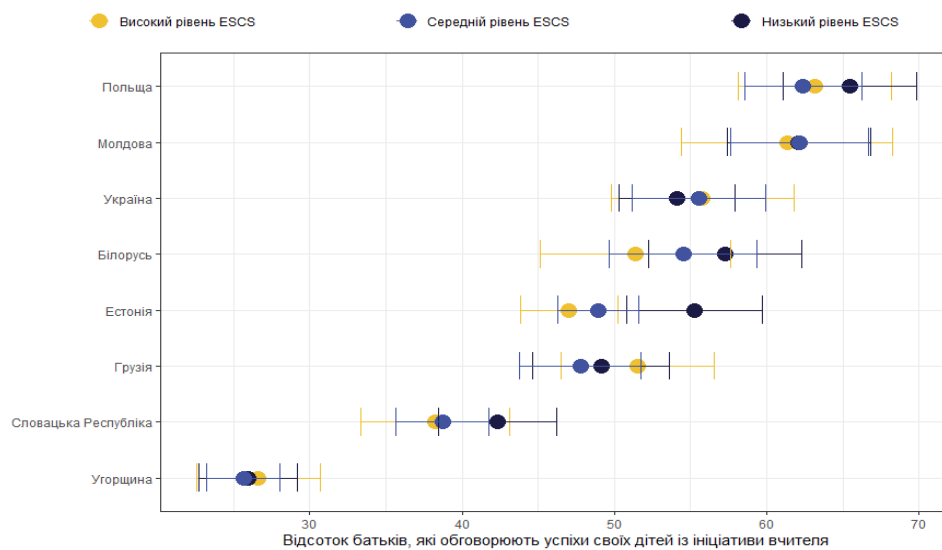
У середньому батьки учнів, які мають високий соціально-економічний статус, і батьки учнів, які мають середній чи низький соціально-економічні статуси, показують подібну активність у шкільних заходах, про що свідчать результати опитування керівників закладів освіти. Якщо ця різниця і є, то вона неістотна в більшості країн⁶.

⁶ На рисунках показано середні значення відсотків батьків, які, за повідомленнями керівників закладів освіти в Україні та референтних країнах, беруть участь у різних заходах закладів освіти, залежно від середніх соціально-економічних статусів учнів, які навчаються в цих закладах (із довірчим інтервалом). Рівні індексів соціально-економічного статусу для кожної країни розраховано окремо.

ЯК В УКРАЇНІ, ТАК І В БІЛЬШОСТІ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН НЕ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ СТАТИСТИЧНО ІСТОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СТАТУСОМ УЧНІВ І ТИМ, ЧИ ОБГОВОРЮЮТЬ БАТЬКИ УСПІШНІСТЬ СВОЇХ ДІТЕЙ З УЧИТЕЛЯМИ

За повідомленнями керівників закладів освіти, у середньому батьки учнів із більш високим соціально-економічним статусом частіше обговорюють успіхи своїх дітей з учителями з власної ініціативи. Натомість з ініціативи вчителя частіше обговорюють успішність батьки тих учнів, які мають низький соціально-економічний статус. Однак у більшості країн цей зв'язок на рівні закладів освіти не є статистично істотним⁷.

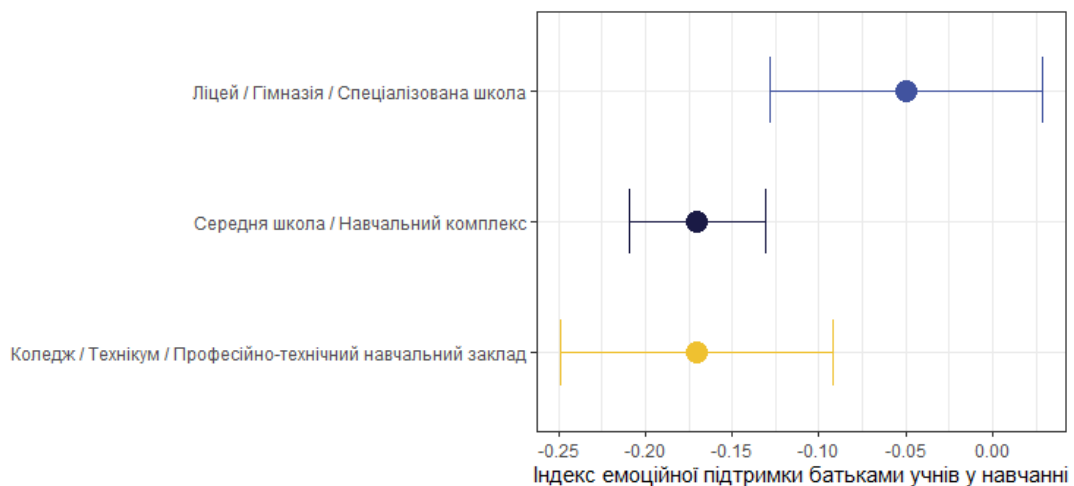

⁷ На рисунках показано середні значення відсотків батьків, які, за повідомленнями керівників закладів освіти в Україні та референтних країнах, обговорюють з учителями успіхи своїх дітей з ініціативи вчителя або з власної ініціативи, залежно від соціально-економічних статусів учнів, які навчаються у відповідних закладах (із довірчим інтервалом). Рівні індексів соціально-економічного статусу для кожної країни розраховано окремо.

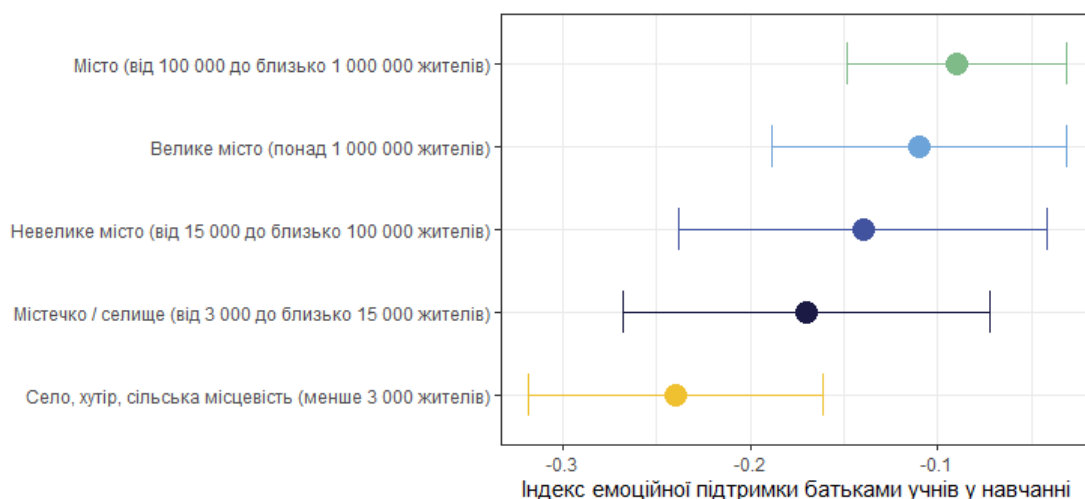
ЧИ ПОВ'ЯЗАНИЙ РІВЕНЬ ЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКАМИ СВОЇХ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ З ТИМ, У ЯКИХ ЗАКЛАДАХ ЗДОБУВАЮТЬ ОСВІТУ ДІТИ?

УЧНІ ЛІЦЕЇВ, ГІМНАЗІЙ І СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ШКІЛ У МІСТАХ МОЖУТЬ БІЛЬШЕ СПОДІВАТИСЯ НА БАТЬКІВСЬКУ ПІДТРИМКУ

Батьки учнів, які навчаються в ліцелях, гімназіях і спеціалізованих школах, дужче підтримують своїх дітей у навчанні емоційно, ніж батьки тих учнів, які навчаються в закладах загальної середньої освіти та ПТЗО чи ЗВО I-II рівнів акредитації⁸.

Українські 15-річні підлітки, які навчаються в закладах освіти, які розташовані в містах, мають більшу емоційну підтримку в навчанні від батьків, ніж інші учні, хоча істотна різниця спостерігається лише між учнями з міста та учнями із сільської місцевості⁹.

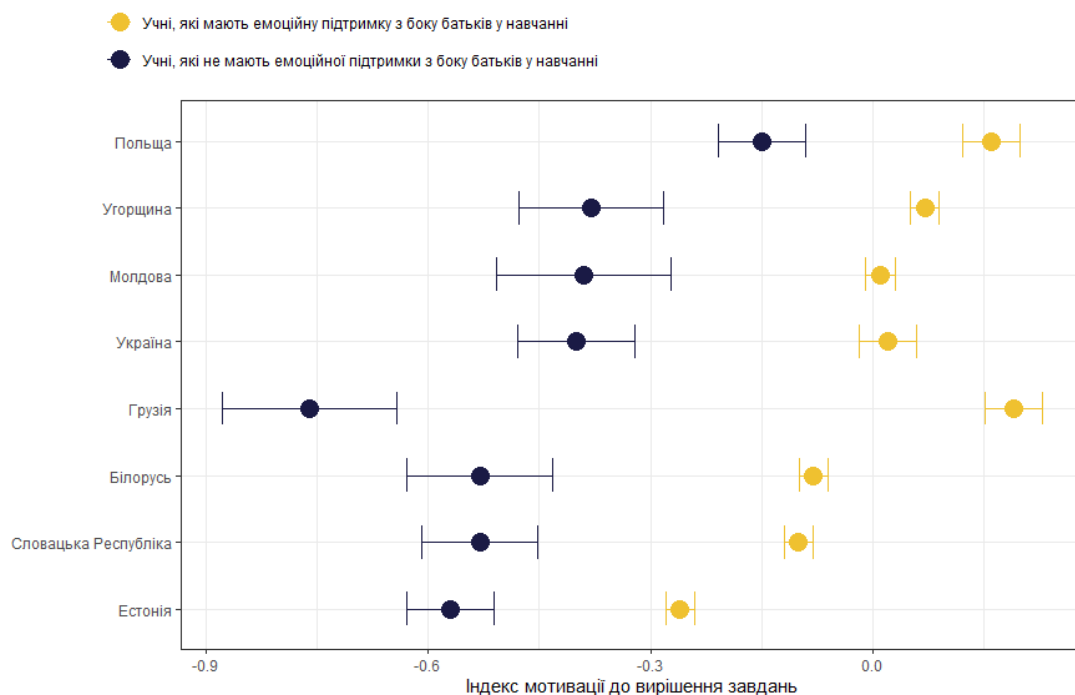
⁸На рисунку показано середні значення індексів емоційної підтримки батьками учнів у навчанні для різних типів закладів освіти України (із довірчим інтервалом).

⁹На рисунку показано середні значення індексів емоційної підтримки батьками учнів у навчанні для різних місць розташування закладів освіти в Україні (із довірчим інтервалом).

ЯК ПОВ'ЯЗАНІ БАТЬКІВСЬКА ПІДТРИМКА В НАВЧАННІ ТА МОТИВАЦІЯ УЧНІВ, ЇХНЯ САМОЕФЕКТИВНІСТЬ, ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ У НАВЧАННІ ТА СТРАХ НЕВДАЧІ?

УЧНІ, ЯКИХ БАТЬКИ ПІДТРИМУЮТЬ У НАВЧАННІ, МАЮТЬ ВИЩУ МОТИВАЦІЮ ДО ВИРІШЕННЯ РІЗНОМАНІТНИХ ЗАВДАНЬ

Ті учні, які повідомляють, що батьки їх емоційно підтримують у навчанні, більш мотивовані в навчанні, ніж інші їхні однолітки. Ця тенденція характерна як для України, так і для референтних країн, і різниця є виразною й статистично істотною¹⁰.

*Індекс мотивації до вирішення завдань (WORKMAST) узагальнює відповіді учнів на запитання анкети, де їх просили за 4-бальною шкалою з категоріями відповідей «Цілком не погоджуюся», «Не погоджуюся», «Погоджуюся», «Цілком погоджуюся» оцінити такі твердження:

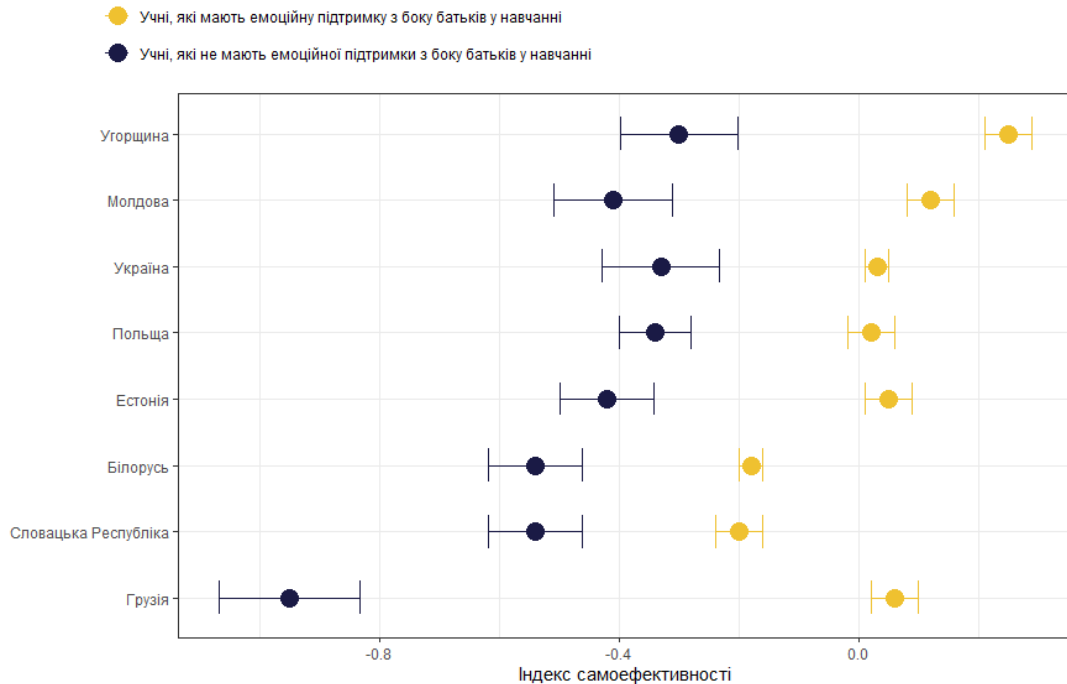
- я отримую задоволення, коли викладаюся на повну;
- якщо я вже починаю якусь справу, то не відступаю, доки не доведу її до кінця;
- задоволення, яке я отримую під час роботи, частково пов'язане з тим, що я надалі починаю робити все краще, ніж до цього;
- якщо мені не вдається зробити якусь справу добре, я радше намагатимуся досягти досконалості в ній, ніж перейду до виконання якоїсь іншої, де можу бути успішним/-ою.

Значення цієї шкали найчастіше можуть змінюватися від -3,5 до 3,5. Значення 0 відповідає середньому значенню індексу по країнах ОЕСР, а встановлене стандартне відхилення по країнах ОЕСР дорівнює 1.

¹⁰ На рисунку показано середні значення індексів мотивації до вирішення завдань у навчанні (WORKMAST) відповідно до значень показників емоційної підтримки батьками учнів у навчанні (EMOSUPS01) в Україні та референтних країнах (із довірчим інтервалом). Рівні індексів мотивації до вирішення завдань для кожної країни розраховано окремо.

В УКРАЇНІ ТА РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ ПІДЛІТКИ, ЯКИХ БАТЬКИ ЕМОЦІЙНО ПІДТРИМУЮТЬ У НАВЧАННІ, Є БІЛЬШ САМОЕФЕКТИВНИМИ¹¹

15-річні підлітки, які отримують від батьків емоційну підтримку в навчанні, більш самоефективні, ніж їхні однолітки, навчанням яких батьки не дуже переймаються. Це справедливо як щодо України, так і щодо референтних країн¹².

*Індекс самоефективності (RESILIENCE) узагальнює відповіді учнів на запитання анкети, де їх просили за 4-бальною шкалою з категоріями відповідей «Цілком не погоджуюся», «Не погоджуюся», «Погоджуюся», «Цілком погоджуюся» оцінити такі твердження:

- зазвичай мені вдається вирішити проблеми тим чи іншим способом;
- я пишаюся собою, коли закінчую якусь справу;
- відчуваю, що можу одночасно виконувати багато справ;
- моя віра в себе допомагає мені долати труднощі;
- коли я опиняюся в складній ситуації, то зазвичай можу знайти з неї вихід.

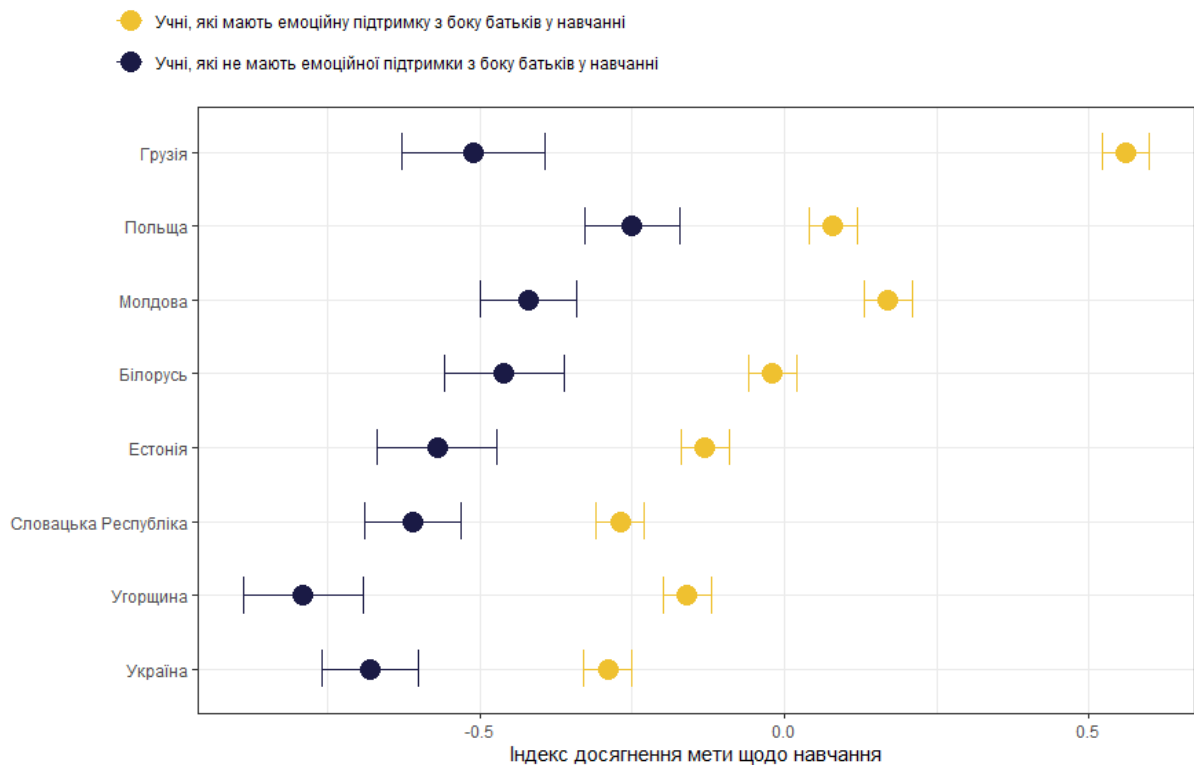
Значення цієї шкали найчастіше можуть змінюватися від -3,5 до 3,5. Значення 0 відповідає середньому значенню індексу по країнах ОЕСР, а встановлене стандартне відхилення по країнах ОЕСР дорівнює 1.

¹¹ Самоефективність – це те, як людина оцінює власну ефективність у конкретній діяльності та як вона оцінює власну компетентність. Самоефективність відображає ступінь віри особи у власну здатність займатися певною діяльністю та виконувати конкретні завдання, особливо коли складаються несприятливі обставини. Цей термін був уведений американським ученим Альбертом Бандурою. Науковець розглядає самоефективність у контексті теорії соціальної когнітивності. На його думку, самоефективність впливає на форми поведінки, мотивацію, виникнення емоцій, які сприяють або перешкоджають успішності в діяльності. Детальніше про це див. тут: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/PISA-2018_UKRinFocus_-2_June_2020_OST.pdf

¹² На рисунку показано середні значення індексів самоефективності (RESILIENCE) відповідно до значень показників емоційної підтримки батьками учнів у навчанні (EMOSUPS01) в Україні та референтних країнах (із довірчим інтервалом). Рівні індексів самоефективності для кожної країни розраховано окремо.

ЯК В УКРАЇНІ, ТАК І В РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ УЧНІ, ЯКІ МАЮТЬ ЕМОЦІЙНУ ПІДТРИМКУ З БОКУ БАТЬКІВ У НАВЧАННІ, МАЮТЬ І БІЛЬШ АМБІТНІ ЦІЛІ В НАВЧАННІ

15-річні підлітки, яких батьки підтримують емоційно в навчанні, частіше ставлять перед собою більш амбітні навчальні цілі. Середнє значення індексу досягнення мети щодо навчання істотно вище в тих учнів, які можуть розраховувати на емоційну підтримку з боку власних батьків¹³.

*Індекс досягнення мети щодо навчання (MASTGOAL) узагальнює відповіді учнів на запитання анкети, де їх просили за 5-бальною шкалою з категоріями відповідей «Зовсім не відповідає дійсності», «Частково відповідає дійсності», «Більшою або меншою мірою відповідають дійсності щодо мене», «Значною мірою відповідає дійсності», «Цілком відповідає дійсності» оцінити такі твердження:

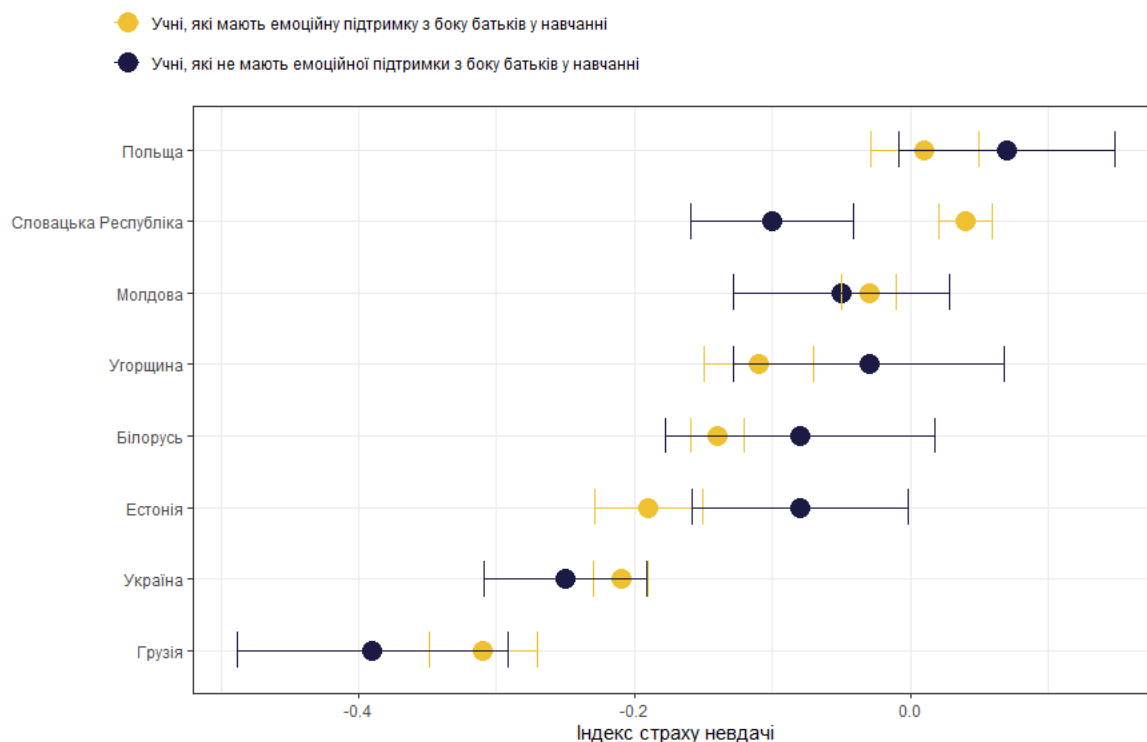
- моя мета – вивчити якнайбільше всього;
- моя мета – повністю опанувати матеріал, який викладають на заняттях;
- моя мета – зрозуміти зміст навчального матеріалу на заняттях настільки глибоко, наскільки це можливо.

Значення цієї шкали найчастіше можуть змінюватися від -3,5 до 3,5. Значення 0 відповідає середньому значенню індексу по країнах ОЕСР, а встановлене стандартне відхилення по країнах ОЕСР дорівнює 1.

¹³ На рисунку показано середні значення індексів досягнення мети щодо навчання (MASTGOAL) відповідно до значень показників емоційної підтримки батьками учнів у навчанні (EMOSUPS01) в Україні та референтних країнах (із довірчим інтервалом). Рівні індексів досягнення мети щодо навчання для кожної країни розраховано окремо.

ПІДТРИМКА БАТЬКАМИ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ ІСТОТНО НЕ ВПЛИВАЄ НА ТЕ, ЯК ГОСТРО ОСТАННІ ВІДЧУВАЮТЬ СТРАХ НЕВДАЧІ

У деяких референтних країнах (Польщі, Угорщині, Білорусі та Естонії) учні, які не мають емоційної підтримки з боку батьків у навчанні, мають більш високі значення індексу страху невдачі, натомість в інших країнах (Україна, Грузія, Молдова та Словачка Республіка) ситуація протилежна: учні, яких батьки емоційно підтримують у навчанні, страх невдачі відчують гостріше. Щоправда, у всіх країнах, окрім Словацької Республіки, різниця між категоріями учнів залежно від відчуття ними страху невдачі та батьківської підтримки не є статистично істотною¹⁴.

*Індекс страху невдачі (GFOFAIL) узагальнює відповіді учнів на запитання анкети, де їх просили за 4-бальною шкалою з категоріями відповідей «Цілком не погоджуюся», «Не погоджуюся», «Погоджуюся», «Цілком погоджуюся» оцінити такі твердження:

- коли мені щось не вдається, я переймаюся тим, що подумают про мене інші;
- коли мені щось не вдається, я переживаю, що мені бракує хисту;
- коли мені щось не вдається, я починаю сумніватися у своїх планах на майбутнє.

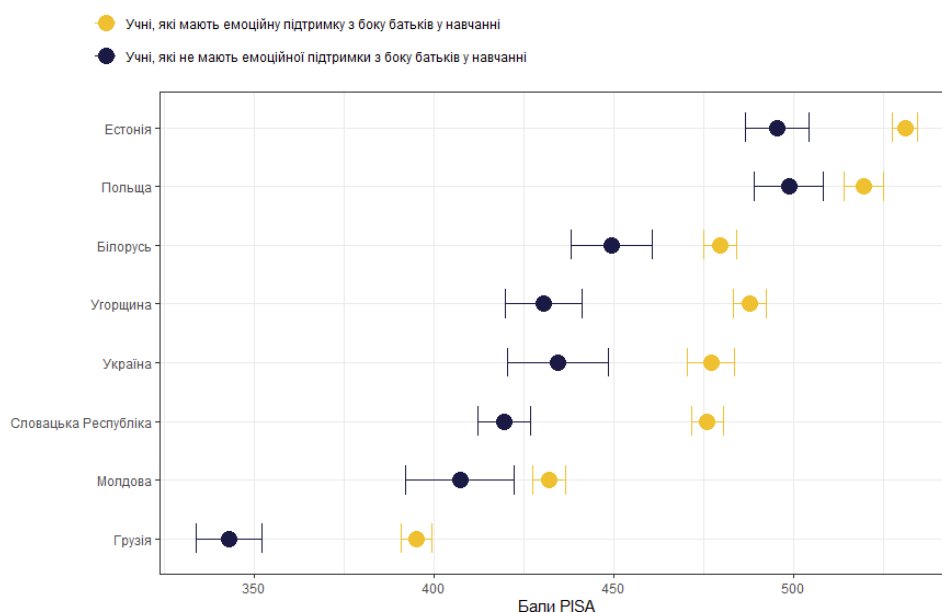
Значення цієї шкали найчастіше можуть змінюватися від -3,5 до 3,5. Значення 0 відповідає середньому значенню індексу по країнах ОЕСР, а встановлене стандартне відхилення по країнах ОЕСР дорівнює 1.

¹⁴ На рисунку показано середні значення індексів страху невдачі (GFOFAIL) відповідно до значень показників емоційної підтримки батьками учнів у навчанні (EMOSUPS01) в Україні та референтних країнах (із довірчим інтервалом). Рівні індексів страху невдачі для кожної країни розраховано окремо.

ЧИ ПОВ'ЯЗАНА БАТЬКІВСЬКА ПІДТРИМКА З НАВЧАЛЬНОЮ УСПІШНІСТЮ ПІДЛІТКІВ?

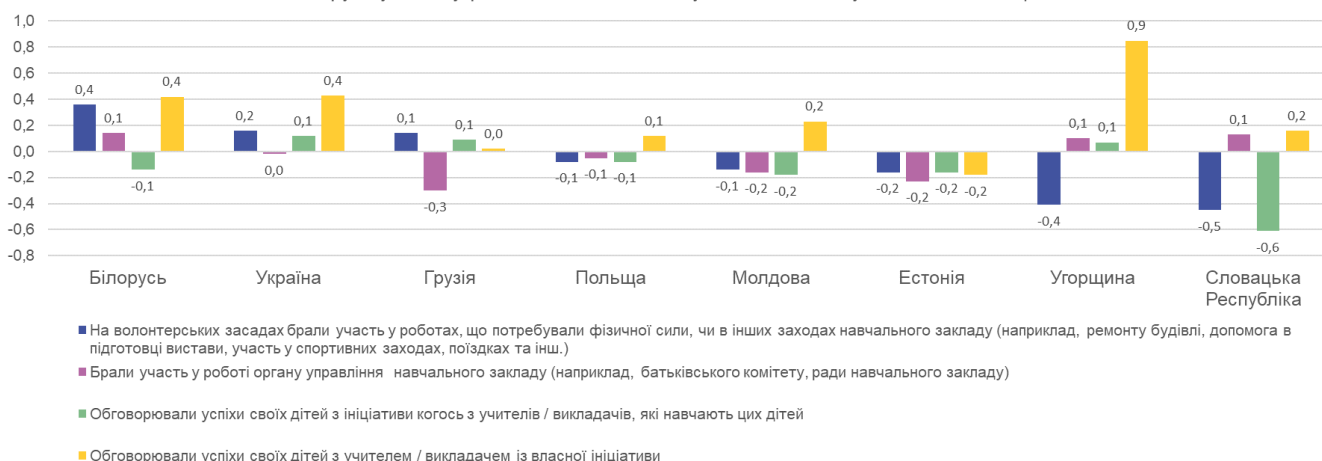
УЧНІ, ЯКИХ БАТЬКИ ЕМОЦІЙНО ПІДТРИМУЮТЬ У НАВЧАННІ, МАЮТЬ ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ, НАТОМІСТ АКТИВНА УЧАСТЬ БАТЬКІВ У ШКІЛЬНИХ ЗАХОДАХ ІСТОТНО НЕ ВПЛИВАЄ НА УСПІШНІСТЬ

Учні, які мають емоційну підтримку від батьків у навчанні, показали вищі результати в читанні у балах PISA, ніж інші учні, як в Україні, так і в усіх референтних країнах¹⁵.

У середньому за закладами освіти збільшення відсотка батьків, які беруть участь у різних шкільних заходах, істотно не впливає на середню успішність учнів, які навчаються в цих закладах. Збільшення середньої успішності учнів у читанні не перевищує одного бала.

Середня кількість балів, на які збільшується середня успішність учнів у читанні, якщо відсоток батьків, які беруть участь у різних заходах закладу освіти, збільшується на одиницю

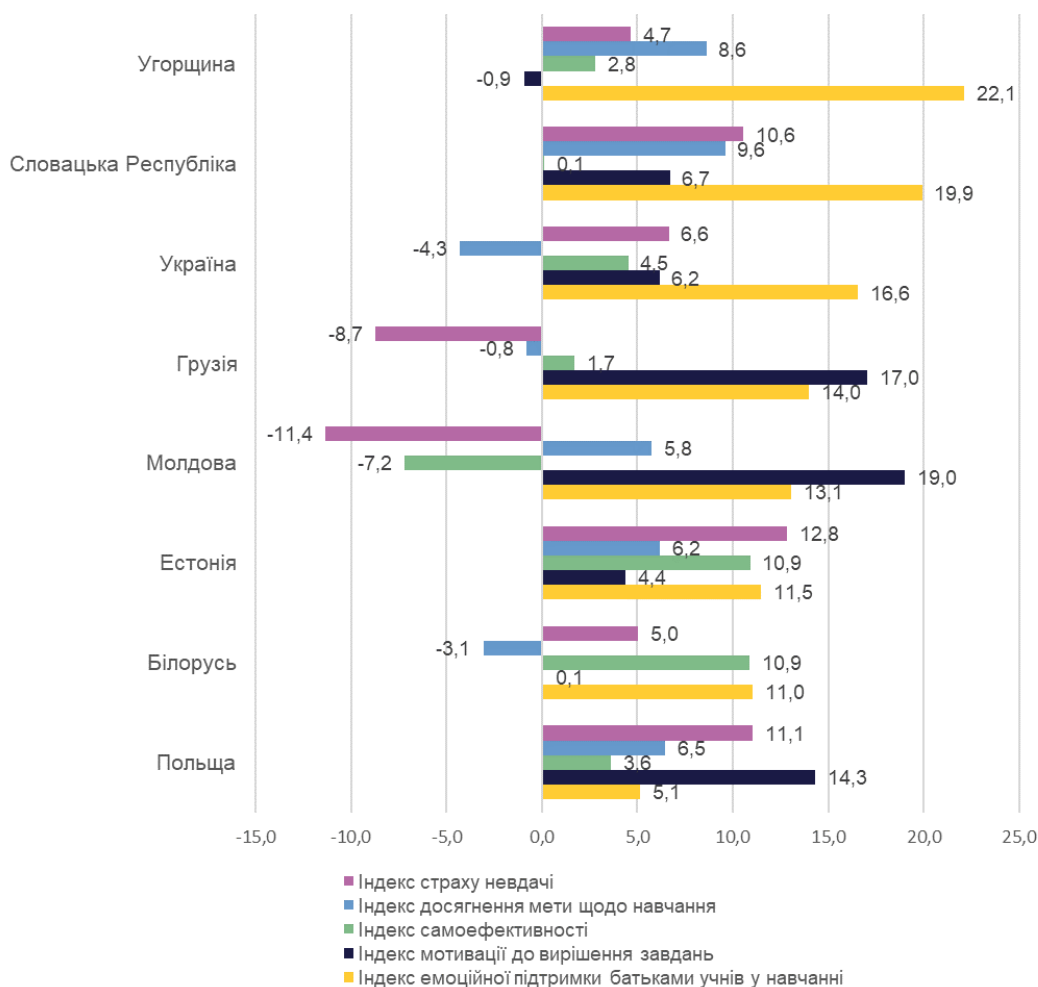
¹⁵ На рисунку показано середні значення балів PISA із читання відповідно до показника емоційної підтримки батьками учнів у навчанні (EMOSUPS01) для України та референтних країн (із довірчим інтервалом).

ЩО ДУЖЧЕ ВПЛИВАЄ НА УСПІШНІСТЬ ПІДЛІТКІВ, ЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА ЇХ БАТЬКАМИ В НАВЧАННІ ЧИ ЯКІСЬ ІНШІ МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ?

В УКРАЇНІ ТА БІЛЬШОСТІ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН ЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА БАТЬКАМИ СВОЇХ ДІТЕЙ У НАВЧАННІ БІЛЬШ ПОТУЖНО ПОЗНАЧАЄТЬСЯ НА УСПІШНОСТІ ОСТАННІХ, НІЖ ЯКІСЬ ІНШІ ЧИННИКИ

Незважаючи на те, що всі розглянуті вище фактори статистично пов'язані між собою, можна стверджувати, що в більшості країн результативність учня в читанні залежить від емоційної його підтримки в навчанні батьками більшою мірою, ніж від його мотивованості до вирішення завдань, наявності в нього цілей у навчанні та рівня його самоефективності. Разом із тим вплив більшості із цих факторів на успішність у читанні є статистично істотним.*

Середня кількість балів, на які збільшується середня успішність учнів у читанні, якщо відповідний індекс збільшується на одиницю

*Середню кількість балів, на які збільшується чи зменшується успішність учнів у читанні в балах PISA, отримано за допомогою моделі лінійної регресії, де в ролі залежної змінної було взято бали PISA, а в ролі незалежних змінних – індекси. Дані розраховувалися для кожної країни окремо.

РЕЗЮМЕ

Українські учні й учні референтних країн мають різний рівень емоційної підтримки в навчанні з боку своїх батьків. Так, в Україні батьки менше підтримують своїх дітей, ніж у середньому батьки з країн ОЕСР своїх дітей, але все ж більше, ніж своїх дітей підтримують батьки в Польщі, Словацькій Республіці та Естонії.

В Україні батьки частіше, ніж у країнах ОЕСР та в більшості референтних країн, беруть участь у роботах, що потребують фізичної сили, чи в інших заходах закладу освіти. Натомість цікавляться успіхами своїх дітей у вчителів батьки в Україні не більше, ніж батьки з інших країн.

Як в Україні, так і в усіх референтних країнах дівчата отримують від своїх батьків більшу емоційну підтримку в навчанні, ніж хлопці.

Учні з більш високим соціально-економічним статусом в Україні й усіх референтних країнах отримують більшу емоційну підтримку в навчанні від батьків, ніж учні з гіршими передумовами для навчання.

Учні, яких батьки підтримують у навчанні, більш мотивовані до вирішення завдань, мають вищий рівень самоефективності та більш амбітні цілі в навчанні. Як результат, ці учні показують вищу успішність у читанні (у балах PISA). При цьому з-поміж усіх мотиваційних чинників саме батьківську підтримку можна розглядати як те, що значно впливає на рівень успішності учнів.

Активна участь батьків у різних заходах закладу освіти істотно не позначається на середньому рівні успішності учнів. Ця тенденція характерна як для України, так і для референтних країн.

Автори:

Марія Мазорчук, провідний спеціаліст відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Василь Терещенко, начальник відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Ганна Бичко, заступник начальника відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Тетяна Вакуленко, заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти

За більш детальною інформацією звертайтеся до команди PISA Українського центру оцінювання якості освіти: pisa.ukraine@testportal.gov.ua

Із даними дослідження можна попрацювати тут: <https://www.oecd.org/pisa/data/>

Відвідайте сайти:

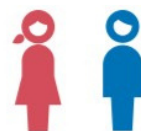
pisa.testportal.gov.ua
oecd.org/pisa

Читайте також:

Фінансові та матеріальні ресурси: чи впливає обсяг ресурсів на успішність учнів?

У середньому **88 %** українських 15-річних підлітків погоджуються та цілком погоджуються з тим, що їхні батьки **емоційно підтримують** їх у навчанні: заохочують їх бути впевненими, підтримують їхні зусилля й прагнення в навчанні, зокрема й у складних ситуаціях.

Як в Україні, так і в референтних країнах (окрім Польщі) **дівчата** істотно **частіше погоджуються** з тим, що їхні **батьки емоційно підтримують** їх у навчанні.

Українські 15-річні підлітки, які навчаються в закладах освіти, що **розташовані в містах**, мають **більшу емоційну підтримку в навчанні** від батьків, ніж інші учні, хоча істотна різниця спостерігається лише між учнями з міста та учнями із сільської місцевості.

Ті учні, які повідомляють, що батьки їх **емоційно підтримують** у навчанні, **більш мотивовані в навчанні та самоефективні**, ніж інші їхні однолітки. Крім того, такі учні ставлять перед собою більш амбітні навчальні цілі.

Батьки в Україні **підтримують** своїх **дітей у навчанні менше**, ніж у середньому своїх дітей підтримують батьки з країн ОЕСР та більшості референтних країн. Разом із тим батьки українських учнів набагато **частіше (32 %)**, ніж у середньому батьки учнів у країнах ОЕСР (12 %), **беруть участь у роботах**, організованих закладом освіти.

Батьки учнів, які навчаються в **ліцеях, гімназіях і спеціалізованих школах**, **дуже підтримують** своїх дітей у навчанні емоційно, ніж батьки тих учнів, які навчаються в закладах загальної середньої освіти та ПТЗО чи ЗВО I-II рівнів акредитації.

Українські 15-річні підлітки з **більш високим соціально-економічним статусом**, як і учні з аналогічним статусом з інших країн, **частіше**, ніж їхні однолітки із середнім і низьким рівнями соціально-економічного статусу, отримують кращу **емоційну підтримку від батьків** у навчанні.

Учні, яких **батьки емоційно підтримують у навчанні**, мають **вищі навчальні досягнення**, натомість активна участь батьків у шкільних заходах істотно не впливає на успішність.